

VÅR
BLICK
ÄR
EN
RÖRELSE
SOM
VI
VÄLJER
ATT
FÖLJA

- *Med den moderna världens fördelar kommer också nya hot. Vi vill påminna medborgarna om att jakten på likes i sociala medier kan föra dig till dödens tröskel, säger polisöversten Jelena Aleksejeva.¹*

Under 2015 dog tolv personer i samband med att de skulle ta en selfie². Det ryska inrikesdepartementet gick i somras ut med en kampanj för att försöka förhindra liknande dödsfall med mottot: *Även en miljon likes på sociala medier är inte värt att mista livet över.*³

I mina verk arbetar jag med frågor som berör olika aspekter av fotografi. Dessa frågor uppkommer i samband med mitt arbete som fotograf eller som uppstår i mötet med andras bilder. Många gånger går de in i varandra och kretsar nästan alltid kring samma kärna av tankar om fotografens blick och roll. I mitt examensarbete tar jag utgångspunkt i idén om blicken som en del av ett *vi*-formande. Att vi lär oss av varandra, både vad, men också hur vi ska se. I verket undersöker jag hur fotografier, främst selfies⁴, används för att manifestera individualitet. Ett manifesterande som äger rum på bland annat mobilapplikationen Instagram och som paradoxalt nog görs tillsammans med andra. *Vår blick är en rörelse som vi väljer att följa*⁵ är ett verk om en fysisk rörelse såväl som en folkrörelse.

Att se ett händelseförlopp utspela sig på en mobilskärm framför sig skulle kunna liknas vid att titta på film. På mobilskärmen ser vi dagligen på fotografier eller filmer skapade av oss själva eller andra. Genom sin mobilitet tillåter telefonen oss ta del av fiktion i vardagens alla skeenden. Synintrycken från telefonen hämtas i stort sett simultant som yttre synintryck och blir på så vis till en stor del av vår verklighetsuppfattning.

Laura Mulvey skriver i *Visuell lust och narrativ film* att när vi tittar på film (på bioduken i Mulveys fall) så drabbas vi av en jagförlust. Vi glömmer bort vårt jag. Mulvey refererar till psykoanalytikern Jacques Lacans teorier om spegelstadiet, om hur viktig spegelbilden är för barnets utveckling av jaget. Detta stadium inträffar när barnets fysiska ambitioner överträffar de motoriska möjligheterna och spegelbilden av kroppen uppfattas som mer fulländad än den verkliga kroppens fysik. Spegelbilden blir ett slags idealjag. Identifikationen med spegelbilden ligger också till grund för den identifikation med andra människor som uppkommer senare i livet. Mulvey menar att samma förlust inträffar hos åskådaren i biosalongen. Filmen har en stark fascinationskraft som kan bidra till

1 <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/ryska-polisen-selfies-dodar> 2/3-2016

2 http://www.aftonbladet.se/nyheter/article21457255_ab 2/3-2016

3 <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/selfies-dodar-fler-manniskor-an-hajar> 2/3-2016

4 En selfie är ett fotografiskt självporträtt taget med mobilkameran.

5 Se bilaga.

en tillfällig jagförlust, men som samtidigt stärker jaget. Vi tappar alltså bort oss själva under identifikationen med stjärnorna på duken, vilka framstår som mer perfekta spegelbilder av oss själva.⁶

När jag tar en selfie möter jag min spegelbild på skärmen framför mig. Kanske kan det mötet framkalla en liknande form av jagförlust. Att när jag ser mitt eget ansikte på samma plats där jag vanligtvis kan se mina idoler eller förebilder, tillåts jag sätta min egen spegelbild på samma plats som en eventuell filmstjärna. Kanske kan denna form av jagförlust förklara de tolv dödsfallen som ägt rum i samband med selfies. För med jagförlusten följer även en förlust av tid av rum. I ögonblicket jaget möter sin egen blick på skärmen framför ges det en imaginär tillgång till en samtidig framtid och dåtid. Mötet med spegelbilden gör det möjligt för en person att uppleva tidlöshet, känslan av att vara odödlig. När självporträtten skulle tas befann sig de numer döda offren, i en tidlös rymd där tanken på död inte existerade. Den tillfälliga jagförlusten bidrog till att de förlorade greppet om verkligheten utanför. Spegelbilden de såg framför sig bevisade ju deras odödlighet.

Kanske finns det idag ett behov av att få uppleva tidlöshet. Att få en möjlighet att få placera sitt jag på platser där ingenting kan skada det, där ingen kan ta dess tid ifrån det. En rymd där nuet är evigt och en själv kan styra sin tillträde till det. Kanske finns det även ett behov av att få dagdrömma tillsammans med andra. Jag tänker mig att det i en osäker tid finns ett större behov av att ha andra människor omkring sig för att inte känna sig utelämnad. Måhända räcker det med att *se* andra. Att se sig själv bland andra. Att se fotografier av andras ansikten för att få förståelse om att vi alla har liknande behov. För att se att vi alla befäster vår odödlighet som ett sätt att styra våra liv.

På mobilapplikationen Instagram publicerar dagligen 400 miljoner användare⁷ bilder av sig själva. Under hashtaggen selfie finns det mer än 266 miljoner fotografier⁸ att ta del av. Till synes oändliga mängder av kvadratiska bilder att scrolla mellan. Bilderna är många gånger snarlika varandra. Om jag scollar snabbt genom flödet ser det nästan ut som att ansiktena flyter ihop, som att de är ett och samma.

Vad innebär det egentligen att ta del av ett flöde av så snarlika fotografier? Författaren och

---

6 Feministiska konstteorier, Arrhenius, Sara (red.), "Laura Mulvey – Visuell lust och narrativ film", Skriftserien Kairos, Lund: Raster Förlag, 2001, sid. 53.

7 <http://blog.instagram.com/post/129662501137/150922-400million> 2/3-2016

8 Data hämtad 24/2-2016

teoretikern Susan Sontag anser att fotografier utgör en etik för seendet. Sontag skriver i essäsamlingen *Om fotografi* att kunskapen om vad som är värt att betrakta kommer från de lager av fotografier som vi sett och bär med oss, som har blivit till en del vårt seendes grammatik. Att fotografier utgör ett inre lexikon som hjälper oss att definiera vad som är värt att uppfatta.⁹ Dessa fotografier vi bär med oss utgör ett raster för vårt seende. Ett raster av sedan tidigare subjektiva tolkningar. Jag är rädd för att mängden bilder, i Instagrams flöde, skulle kunna komma att förenkla mitt seende. Att fotografierna genom sin mängd skulle kunna skapa ett mer koncentrerat raster för mig att betrakta min värld genom. Att min perception blir snävare som ett sätt för min hjärna att kunna hantera flödet.

Enligt konsthistorikern och bildteoretikern Ernst H. Gombrich består en människas perception av olika scheman. Gombrich skriver att det finns ett perceptionsschema för varje typ av objekt vi kan känna igen. Ett perceptionsschema som fungerar som en slags modell vi bär med oss vilken vi vill att ett föremål ska kunna passa in i. För att vi ska förstå vad det är för ett föremål vi ser framför oss, krävs det att vi kan placera in det i ett schema. Ett ansikte är först ett ansikte ifall vi kan känna igen det som ett. Varje perceptionsschema har även ett bildmässigt schema, ett schema för hur ett objekt ska visualiseras. Bildmässiga scheman ser olika ut beroende på bildspråk. Visualiseringen av ett ansikte blir antagligen inte densamma ifall Cindy Sherman eller Lars Lerin gör den. Enligt Gombrich är bildscheman ofta inspirerade av perceptionsscheman, men förbindelserna går åt båda håll: perceptionsscheman påverkar bildscheman och bildscheman perceptionen.¹⁰

Min rädsla är att bilden av ett ansikte uppfattas snabbare av min hjärna ifall fotografiet av ett visst motiv, som ett ansikte, är en slags normativ ansiktsbild. Att motivet lättare speglas mot min perceptionsmodell ifall den bättre stämmer överens med liknande bilder. Min rädsla är även att jag tar stereotypa, generaliserade fotografier av särskilda motiv för att underlätta hanterandet för andra.

Det skulle förstås även kunna fungera åt andra hållet. Att jag med flödets hjälp kan betrakta motiv på sätt som jag inte gjort utan mängden bilder. För ifall perceptionen och bildscheman samspelar borde en bild av ett föremål kunna forma uppfattning om hur ett föremål kan förnimmas, vilket borde innebära att fotografier ger mig en möjlighet att vidga blicken. Att Instagrams bildflöde skapar ett större raster som släpper igenom mer av min omvärld för mig att uppfatta. Jag vet att jag i bildflödet får ta del av ansikten, kroppar, röster och platser som jag vanligtvis inte får se eller höra i

---

9 Sontag, *Om fotografi*, sid. 14.

10 Søren Kjørup, *Semiotik*, Roskilde: Søren Kjørup och Roskilde Universitetsförslag, 2002, sid. 72-73.

övrig media. Rastret släpper definitivt genom fler motiv, men min rädsla för vad motivens generaliserade utformning bidrar med kvarstår.

Ett fotografi har alltid en avsändare, en persons subjektiva blick. Sontag skriver att fotografier aldrig är bärare av sanning, även om de tycks hävda transparens, utan att de är tysta imperativ av smak och samvete.¹¹ Dessa imperativ kommer med tolkningsföreträden, tidigare sätt att rikta blicken som i förlängningen styr mitt eget sätt att se. Min perception är beroende på *hur* jag placerar blicken. Hur ögats och kamerans fysiologi ser ut. Beroende på var kameran placerar fokus. Hur den skapar avstånd mellan sig självt och föremål, ger vinkel, inrymmer en viss mängd ljus. Skapar förgrund, bakgrund och hanterar olika format. Ett fotografis utformning kommer med andra individers perception, andras visuella tolkningar av en situation. Ifall ett synsätt baseras på tidigare tolkningar borde det innebära att det inte finns någon neutral estetik, utan att varje utformning bär med sig med en historia. Vad innebär det då att använda sig av en utformning som påminner om en annan?

Jag tar selfiens utformning som exempel. Selfiens estetik påminner mig om en annan estetik, passfotografiets. De båda fotografiernas utformning liknar varandra. De har ungefär samma avstånd till motivet, ansiktets blick många gånger riktad in i kameran, liknande format och utsnitt. De har även liknande användningsområden. Bilderna används för att bekräfta en persons existens och tillhörighet till ett sammanhang.

Passfotots estetik har en historia från mitten av artonhundratalet, när fotografi användes i de typologiska *vetenskaperna* rasbiologins och kriminologins syfte.¹² Människors ansikten porträtterades mot en vit, så kallad *neutral och ren* bakgrund, med bakhuvudet fixerat mot ett stöd för att blicken skulle fästas rakt in i kameran. Fotografier av ansikten som kom att skapa distinktion mellan människor, ge människor olika värde beroende på hur deras ansiktsdrag kategoriserades. Före år 1920 fanns det inga bestämda regler kring passfotot. Fotografiet kunde bestå av ett familjeporträtt eller ett urklipp från ett större fotografi. Efter första världskriget införde Nationernas Förbund en standardiserad version av passet. I och med standardiseringen behövdes även en standardisering av fotografiet. Eftersom kriminologins granskande utformning låg nära till hands valde man att använda sig av samma estetik. En estetik *öppen för syn och översyn*. Passfotografiets utformning blev genom upprepning till det som vi idag ser som det estetiska ramverk inom vilket vi

---

¹¹ Ibid, sid. 16.

¹² Richard Hornsey, "Francis Bacon and the Photobooth: Facing the homosexual in post-war Britain", *Spiv and the Architect: Unruly Life in Postwar London*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010, sid. 87.

porträtterar medborgarskap.¹³

Jag ser selfien som en slags fotografisk fortsättning på passfotografiet. För mig är en selfie en bild av en identitets särprägel, dess individualitet. Om passfotografiet och selfien är sammanlänkande, borde en selfie rymma mer än individualitet. Den borde även fungera som en slags påminnelse för passfotografiets betydelse. En selfie blir en liknelse för min rättighet att vistas inom ett områdes gränser. Min möjlighet att kunna visa mitt ansikte på en offentlig plats tillsammans med andra.

Allas ansikten ges inte tillträde till land eller möjlighet till medborgarskap. Precis som att vissa människor lever utan rättigheter och inte kan visa sina ansikten offentligt, är det inte alla ansikten som kan visas på Instagram. För vissa skulle det vara förenat med livsfara.

Tekniken *facial recognition system* är ett system som gör det möjligt att identifiera och verifiera människor utifrån digitala bilder. En persons ansiktsdrag jämförs med andra ansiktsdrag i en databas, på samma sätt som fingeravtryck avläses och verifieras. Tekniken används till exempel för att snabbt kunna lokalisera och gripa misstänkta terrorister eller kriminella.¹⁴ Tekniken kan även användas för att kontrollera oskyldiga. När jag scrollade genom Instagram i våras dök det upp bilder från Frankrike med texter där människor ombads att inte fotografera flyktingars ansikten, eftersom att fotografierna skulle kunna komma att användas emot dem i en asylsökningprocess. Ifall en person bevisligen hade befunnit sig i Frankrike innan den kommit för att söka asyl i Storbritannien, skulle den med stor sannolikhet i enlighet med Schengenregelverket skickas tillbaka till Frankrike.

En person som söker asyl i Europa kan till exempel inte ta del av Instagrams visuella gemenskap. De ansikten som får synas på Instagram manifesterar därför sin möjlighet att synas. En selfie skulle kunna ses som ett hävdande av en persons tillhörighet till en gemenskap, ett slags hävdande av medborgarskap och innehav av mänskliga rättigheter.

Jaques Rancière skriver i *Delandet av det sinnliga* i *Texter om politik och estetik* att varje politisk gemenskap också är en estetisk gemenskap. I denna gemenskap sker ett upprepat delande av det sinnliga som definierar vad som låter sig sägas, ses och göras, och som därmed bestämmer vem som har tillgång till denna gemenskap och vem som är utesluten från den.¹⁵ Delandet av det sinnliga blir

---

13 Richard Hornsey, *Spiv and the Architect: Unruly Life in Postwar London*, sid. 87.

14 https://en.wikipedia.org/wiki/Facial_recognition_system 2/3-2016

15 Jacques Rancière, "Delandet av det sinnliga", *Jacques Rancière: Texter om politik och estetik* (övers. Christina Kullberg), Lund: Site Editions, 2006 (2000), sid. 200.

till i en kollektiv process i vilken det skapas en *estetik*, ett system av former som a priori bestämmer vad som är tillgängligt för förnimmelsen. Ett delande av det sinnliga som samtidigt fixerar ett delat gemensamt och exklusiva delar.¹⁶

Inom en gemenskap fixeras samtidigt de synliga och osynliggjorda delarna. Det borde innebära att inom gemenskapen Instagram fixeras bilden av ett ansikte genom att den gång på gång upprepas, för att därigenom exkludera andra ansikten.

I samband med att ansiktsbilder upprepas, upprepas motiven men även även bildernas utformning. Inom gemenskapen blir bildernas estetik till en slags rådande norm för ansiktsbilder.

Susan Sontag skriver att *ett fotografi bara är ett fragment, och med tiden mister det sin förankring*¹⁷. Jag tänker mig att förankringen, betydelsen, aldrig lossnar helt, utan att en del av den stannar kvar. Fotografier baseras på perception, synsätt som sedan tidigare baserats på andra individers synsätt. Dessa sätt att se kommer att spridas vidare för att bli en del av hur andra ser. På så vis mister en utformning aldrig fullt ut sin förankring. Förankringen kan komma att förändras men dess ursprungsbetydelse blir till en del av den nya betydelsen. Passfotografiets utformning kommer till viss del kanske alltid att tala om granskning. Dock tänker jag mig att passfotografiets estetik kan ges fler betydelser ifall estetikens används inom en kontext som inte talar om kategorisering eller granskning. Jag tänker mig även att estetikens (med dess ursprungsbetydelse) kan appliceras på ett motiv, för att inom estetikens ramverk synliggöra något.

Hendrik Zeitler har porträtterat kor med samma typ av estetik som vid en passfotografering. I serien *De utvalda II*¹⁸ syns koansikten porträtterade rakt framifrån mot vit bakgrund, ljussatta på samma sätt som mänskliga ansikten. Zeitlers porträtt ger genom sin upprepning visserligen en känsla av kategorisering, men jag upplever ingen granskning av korna i bilderna. Snarare tycker jag att kamerans närvaro *upphöjer* korna, att det estetiska ramverket skänker djuren en högre status. Varje enskild ko ges en blick och att dess individuella drag uppmärksammas. Zeitler visar på en kos unika utseende genom att använda sig av en estetik som talar om individualitet. För mig är Zeitlers fotografier till viss del subversiva, just på grund av deras utformning. På grund av att imitationen av *originalestetiken* görs *fel*.

Judith Butler skriver i *Gender Trouble* om subversiv performativitet. Butler menar att vi imiterar

---

16 Jaques Rancière, "Delandet av det sinnliga", *Jaques Rancière: Texter om politik och estetik*, sid. 201.

17 Sontag, *Om fotografi*, sid. 87.

18 <http://www.hendrikzeitler.com/index.php?/works/de-utvalda-ii/> 2/3-2016

och gestaltar våra genus genom ett offentligt agerande. Ett agerande som kräver upprepning för att uppfattas som stabilt över tid. När vi misslyckas med att imitera genus, omedvetet eller medvetet, kan en störning uppstå, som Butler kallar för subversiv performativitet. Som exempel tar Butler dragshowen, som fungerar som en slags öppen subversiv performativitet där artisterna gör genusparodi. Dessa subversiva störningar kan genom upprepning luckra upp idén om två binära kön med tillhörande bestämda genus och sexualiteter som ska attraheras av varandra, en struktur Butler kallar för den heterosexuella matrisen.¹⁹ Jag tänker mig att det går att applicera Butlers teorier på bildmässiga konventioner. Självklart delvis ur ett genusmässigt perspektiv, då jag tänker mig att bildmässiga konventioner är en del av våra dagliga genus-imiteranden. Att en feminin eller maskulin person använder sig av en estetik som är feminint eller maskulint kodad. Men jag tänker mig även att en bildmässig konvention kan användas av flera genus och kan fungera subversivt, ifall den, som till exempel i Zeitlers fall, imiteras *fel*.

Instagrams gemenskap kanske kan rymma subversiva imitationer. Jag tycker mig i varje fall se att det finns en mängd användare som försöker utmana de bildmässiga konventioner som finns inom Instagram. Som aktivt försöker vidga gemenskapens ramar, genom att till exempel försöka tänja på gränserna för hur kvinnokroppar representeras. Dock blir det problematiskt för mig att bilderna publiceras inom en gemenskap där fotografier granskas och godkänns av andra. Där vissa genererar en enorm utdelning och andra blir utan. En kapitalstyrning som ofrånkomligen bidrar till att vissa kroppar upphöjs för att andras ignoreras. När en person lär sig att den genererar större utdelning än en annan, förstår hen att utdelningen och ramverket (som den använder sig av) hänger ihop. Därigenom måste hen fortsätta att använda sig av ramverket för att fortsätta att generera utdelning. På samma sätt som att en smal person lär sig att det (inom vithetsnormen) anses respektabelt att vara smal, att det genererar utdelning, lär hen sig att den behöver fortsätta att vara smal för att fortsätta generera utdelning.²⁰

Att lära sig vad som ger utdelning och att använda sig av kunskapen för att fortsätta göra det, går att applicera inom Butlers teori för hur vi upprätthåller strukturer. Att vi imiterar de *original* som vi lärt oss ger utdelning inom heterosexualitets-institutionen (men även inom flera andra olika sociala fält²¹). Dessa imitationer, fotografier, som publiceras inom Instagram är resultatet av en kollektiv

---

19 Judith Butler, *Gender Trouble*, New York: Routledge, 1990, sid. 175.

20 Skegss Beverly, *Att bli respektabel*, sid. 53.

21 Med fält menar Bourdieu en del av det sociala rummet inom vilket det är möjligt att urskilja agents sociala position. Positionen skapas genom interaktion mellan särskilda normer rådande inom fältet, agentens habitus och agentens sociala, ekonomiska och kulturella kapital. Fält interagerar med varandra och är hierarkiskt ordnade. (https://sv.wikipedia.org/wiki/Pierre_Bourdieu 2/3-2016)

process. En process där vi lär oss att se och fortsätter att se på samma sätt, ta liknande bilder. Ett resultat skapat utifrån tanken på att vilja tillhöra och upprätthålla en struktur, ett *vi*. Bilder skapade genom ett gemensamt sätt att se.

Faran med ett gemensamt synsätt är att det riskerar att bli generellt. Inom ett sammanhang, en struktur, upprätthålls normer för att upprätthålla en gemenskap, vilket ofrånkomligen innebär ett exkluderande av framställningar. Genom upprätthållandet av normer skapas alltid ett *vi* och *de*, och inom *vi*:et ryms enbart ett visst antal former. Jag tänker mig att ett gemensamt synsätt, som inom Instagram, alltid riskerar att bli generellt, eftersom ett *gemensamt* och *generellt* går hand i hand. För att skapa ett *vi* måste vissa former skalas av. Ett *vi* rymmer inte alla framställningar eller visuella tolkningar, det rymmer en begränsad mängd. En normativ mängd vilken *vi*:ets medlemmarna kan förhålla sig till och använda sig av. Något som kan vara både *generellt* för gruppen och *gemensamt* för de inkluderade.

Generella bilder kräver varken en djupare analys eller en vaken blick. Ifall jag vanligtvis inte behöver analysera eller kritisera vad jag ser, borde jag i flödet bli mer lättillgänglig för en avsändares eventuella dolda budskap.

Den 30e september 2015 lanserade Instagram möjligheten för företag att annonsera på applikationen.²² Annonser som ska sprida budskap om vad jag som konsument ska börja begära för att slutligen konsumera. Idag består mitt flöde både av mina vänners och företags bilder. Fotografier och annonser som lätt kan förväxlas med varandra, eftersom företagen använder sig av samma generella Instagramestetik. En så kallad smart strategi för att lättare nå ut till sina konsumenter. Den estetik som tidigare genererade kapital i form av likes, genererar idag ekonomisk utdelning för de annonserande företagen.

Eftersom fotografier och annonser i stort sett flyter ihop med varandra, innebär det att min blick filtrerar kommersiella budskap som jag inte är medveten om. Att det blir svårare att avgöra vem eller vilka som är bilders egentliga avsändare. Eftersom även nyhetskanaler är beroende av likes-utdelning, för att deras företag ska gå runt, är det dessutom svårare att skilja nyhetsbudskap från kommersiella budskap. De använder sig också av en generell estetik för att locka till sig sina läsare (konsumenter).

---

²² <http://www.resume.se/nyheter/artiklar/2015/10/02/ilskan-mot-instagram-annonserna/> 2/3-2016

Rädslan är att mitt seendes raster blivit ett raster som i större utsträckning än tidigare, styrs av ekonomiska intressen. Min rädsla är även att jag, genom att ta liknande bilder, skapar konsumtionsbegär för mina vänner att ta del av. Att jag upprätthåller en struktur som jag egentligen vill ifrågasätta. Jag tänker mig att blickar som styrs av ekonomiska intressen aldrig, fullt ut, kan ifrågasätta eller bryta ned strukturer inom ett kapitalistiskt system.

Instagram ägs av företaget Facebook vars nettovinst landade på 715 miljoner dollar år 2015²³. Ett företag som tjänar enorma summor pengar och inte har några egentliga konkurrenter på marknaden. Ett företag är dock, teoretiskt sett, möjligt att driva till konkurs. Men det skulle krävas att alla 1,3 miljarder användare gick ur gemenskapen och aldrig mer använde sig av applikationen/erna.

En gemenskap upprätthålls i mångt och mycket för att människor vill vara en del av den. En gemenskap är beroende av att människor känner en längtan efter att få tillhöra, att de tycker om att se sitt ansikte bland andras. I och med att en gemenskap är beroende av dess medlemmar, krävs det att medlemmarna upprätthåller de band mellan sig som utgör gemenskapen för att den ska fortsätta att existera. Facebook och Instagram lever vidare för att vi fortfarande uppskattar att dela ett gemensamt seende med andra. Eftersom en gemenskap är beroende av att människor vill vara en del av den, upprätthålls den likväl för att människor inte vill lämnas utanför. För att vi inte vill riskera känslan av att känna oss utanför. För även om jag intalar mig själv att jag personligen enbart är medlem på grund av att medlemskapet skänker mig en slags känsla av att ha kontroll, både över mitt sociala liv men även över företaget, så vet jag att det egentligen inte stämmer. Visserligen förser medlemskapet mig med en slags illusion om att jag har kontroll över Facebooks sparade information om mitt liv, vilken jag logiskt sett förstår att jag aldrig kommer kunna ha kontroll över. Men varken Facebooks sparade information eller känslan av att eventuellt missa något om jag går ur, binder mig till Facebook eller Instagram. Jag har egentligen hela tiden möjligheten att lämna, gå ur. Det borde innebära att jag dels uppskattar medlemskapet och möjligheten att hålla kontakt med andra, men även att jag räds tanken på att vara den som står utanför och försöker kika in.

Författaren och provokatören Alexander Bard förutspår att applikationen Instagram inom ett par år kommer att dö ut.²⁴ Att vi kommer att tröttna på den individualitets-hets och de egokickar som applikationen bidrar med. Bard menar att vi inte kommer få ut något av att publicera selfies som bekräftar vårt ego. Han menar att Instagram kommer att ersättas med olika former av

23 <http://www.dn.se/ekonomi/minskad-vinst-for-facebook/> 2/3-2016

24 <http://www.tv4.se/nyhetsmorgon/artiklar/alexander-bard-instagram-kommer-att-d%C3%B6-ut-56c9b172b9a9f6cd43000069> 2/3 2016

deltagandekultur, virtuella sammanhang inom vilka vi kan testa idéer och samarbeta med varandra.²⁵ Jag tror till viss del på Bards analys, men tänker mig att han missar aspekten av att Instagram faktiskt är en form av deltagandekultur. En kultur som är beroende av kollektivt deltagande.

På Instagram manifesterar vi vår individualitet tillsammans. Vilket egentligen borde vara en omöjlighet, en paradox. Att hävda sin individualitet när en annan människa står bredvid borde inte vara möjligt, då uppstår ju genast ett kollektiv. Två snarlika ansiktsbilder bredvid varandra borde egentligen inte tala om uppvisande av individualitet, utan snarare om viljan och önskan av samhörighet med andra. I mitt examensarbete läser 25 versioner av mig själv upp ett manifest om blicken som en rörelse. En rörelse som i en *folkrörelse*, ett vi som är beroende av att vi vill ta del av det, som är beroende av att vi känner solidaritet med de andra inkluderade. Att vi *känner igen oss i andras ansikten*.

När en person *gillar* en selfie, innebär det att hen bekräftar att den har tagit del av ett ansikte. Att hen har speglat sig i individen framför. Enligt Lacan utgör identifikationen med spegelbilden grunden för identifikation med andra människor. Det borde innebära att vi genom att ta bilder av våra egna, och se bilder av andras ansikten, utökar vår kunskap om att kunna identifiera oss med andra människor. Att vi genom den utökade kunskapen lättare kan känna igen oss i andra. Kanske kan kunskapen även medföra att vi blir mer nyfikna på de människor vi har omkring oss, personer som vi tidigare inte hade vågat öppnat oss för. Instagram skulle kanske kunna gå att se som en slags visualisering av kollektivitet. Applikationen kanske inte uppmanar till samarbete, men det Bard missar är att Instagram(s användare) breder väg för samarbete.

Att fungera som kollektiv är även något vi erfarar genom selfie-kameran. För skärmen tillåter oss inte bara att uppleva en jagförlust eller en känsla av att vara odödlig, den tillåter oss även att pröva på känslan av kollektivitet. När vi fäster blicken i selfie-kameran ser vi en spegelbild av oss själva på skärmen framför. Vi är inte längre ensamma, utan två individer. Två jag. Ett minikollektiv. Kunskapen om att fungera som ett kollektiv, både i förhållande till jaget på skärmen och den virtuella gemenskapen, kanske kan, eller redan håller på att, urvattna individualitets-begreppet.

Genom att kunskapen om andra ökar vårt intresse för varandra, kanske vi kan bryta med den

---

²⁵ <http://www.tv4.se/nyhetsmorgon/artiklar/alexander-bard-instagram-kommer-att-d%C3%B6-ut-56c9b172b9a9f6cd43000069> 2/3 2016

struktur som upprätthåller idén om att individualiteten är viktigare än kollektivet. Det kapitalistiska system vi idag lever i, är beroende av att vi upprätthåller idén om individualitet. Beroende av att vi skapar distinktion mellan oss själva och andra (genom att konsumera varor). Att i större utsträckning se sig själv som (en del av) ett kollektiv, skulle i förlängningen kräva ett annat ekonomiskt system.

Min rädsla för vad en gemenskap utgör och upprätthåller, ett gemensamt sätt att se, innebär inte att jag vill stå utanför den. Jag vill bara ha möjlighet att kunna förhålla mig aktivt till strukturen. Rancière skriver att det inom en estetisk gemenskap enbart ryms ett visst system av former tillgängliga för förnimmelsen. För att utvidga perceptionen och systemet av former tänker jag mig att det krävs fler gemenskaper än en rådande. Att fler gemenskaper ställs mot varandra, konkurrerar med varandra, för att möjliggöra för vad Rancière kallar för rekonfigurerandet av det sinnliga: *politiken består i att rekonfigurera det delande av det sinnliga som definierar det gemensamma i ett samhälle, i att där införa nya subjekt och objekt, att synliggöra det som inte var synligt och att göra så att de som enbart betraktades som djur som gör oväsen istället uppfattas som talande varelser.*²⁶

Så länge ett fotografi av ett ansikte publiceras inom applikationen Instagram, kommer det vara ett fotografi som både bekräftas av och bekräftar gemenskapen. Ifall det skulle finnas fler visuella (virtuella och verkliga) gemenskaper, skulle fler subjekt och objekt kunna synliggöras. Kanske skulle då detta mångbottnade sätt att se på, möjligheten av att se sig själv som flera, kunna öppna upp för att fler ansikten, kroppar och utformningar definierar vad som är det gemensamma i ett samhälle.

---

26 Jaques Rancière, "Delandet av det sinnliga", *Jaques Rancière: Texter om politik och estetik*, sid. 13.

Källförteckning

Litteratur

- Butler Judith, *Gender Trouble*, New York: Routledge, 1990
- Feministiska konstteorier, Arrhenius, Sara (red.), Skriftserien Kairos, Lund: Raster Förlag, 2001
- Hornsey Richard, "Francis Bacon and the Photobooth: Facing the homosexual in post-war Britain", *Spiv and the Architect: Unruly Life in Postwar London*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010
- Kjørup Søren, *Semiotik*, Roskilde: Søren Kjørup och Roskilde Universitetsförslag, 2002
- Lévinas Emmanuel, "Ansiktet", *Etik och oändlighet - Samtal med Philippe Nemo*, Stockholm: Symposium, 1988
- Rancière Jacques, "Delandet av det sinnliga", *Jacques Rancière: Texter om politik och estetik*, Lund: Site Editions, 2006 (2000)
- Skeggs Beverly, *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Uddevalla: Daidalos, 2000
- Sontag Susan, *Att se andras lidande*, Stockholm: Brombergs, 2003
- Sontag Susan, *Om fotografi*, Stockholm: Norstedts, 1981

Artiklar

- Holmgren Anders, *Jaget som duets mirakel – Om oändlighet och undervisning i Emmanuel Lévinas filosofi*, Lunds universitet: RIT - Religionsvetenskaplig internettidskrift nr 14/05, 2012

Uppsatser

- Södergran Hill Oskar, *Vanans makt - En kritisk granskning av Pierre Bourdieus bidrag till aktör- strukturdebatten genom George Herbert Meads tänkande*, Samhällsvetenskapliga institutionen, Örebro Universitet, 2007

Länkar

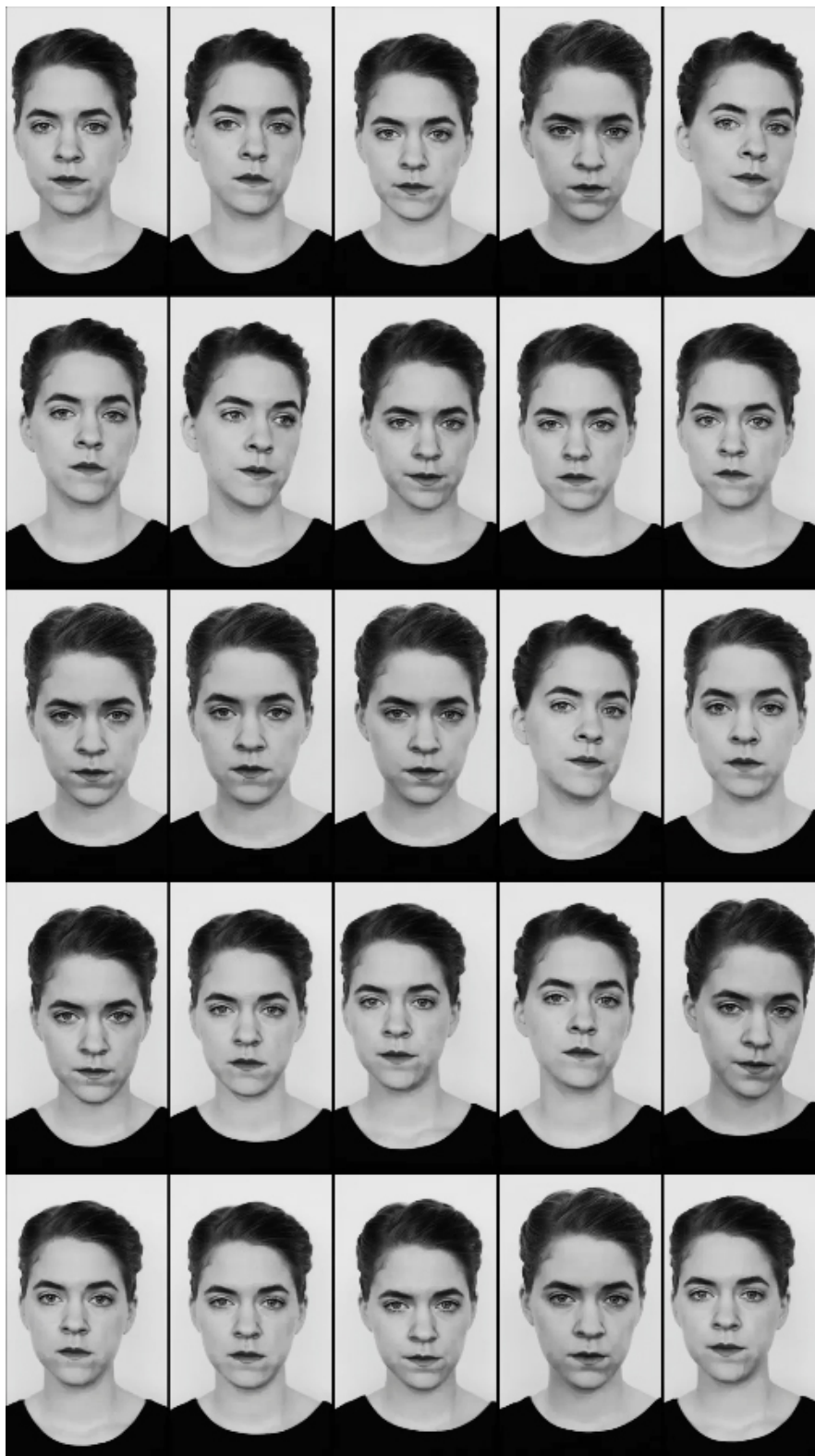
- <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/ryska-polisen-selfies-dodar> 2/3-2016
- <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/selfies-dodar-fler-manniskor-an-hajar> 2/3-2016
- <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article21457255.ab> 2/3-2016

- https://en.wikipedia.org/wiki/Facial_recognition_system 2/3-2016
- <http://edu.ikd.hik.se/studiemtrl/bilder/bildteori/bildanalys.html> 2/3-2016
- <http://www.tv4.se/nyhetsmorgon/artiklar/alexander-bard-instagram-kommer-att-d%C3%B6-ut-56c9b172b9a9f6cd43000069> 2/3-2016
- (https://sv.wikipedia.org/wiki/Pierre_Bourdieu)
- <http://www.resume.se/nyheter/artiklar/2015/10/02/ilskan-mot-instagram-annonserna/> 2/3-2016
- <http://www.dn.se/ekonomi/minskad-vinst-for-facebook/> 2/3-2016
- <http://blog.instagram.com/post/129662501137/150922-400million> 2/3-2016

Konstnärer

- Hendrik Zeitler - <http://www.hendrikzeitler.com/index.php?/works/de-utvalda-ii/> 2/3-2016

Bilaga

Stillbild från *Vår blick är en rörelse som vi väljer att följa*, Anna Classon, 2016